

فرمول بندی عمومی شبکه تیرهای متقطع

نوشته‌ی

دکتر خسرو کریم‌پناهی

دانشکده فنی

در شماره ۵ این مجله فرمولهای عمومی شبکه تیرهای متقطع را بصورت زیر تنظیم کردیم:

$$(22) \quad \begin{aligned} \boxed{\Pi} &= \boxed{V} \ \boxed{S} + \boxed{\beta} \ \boxed{v} + \boxed{\phi} \ \boxed{x} + \boxed{\beta} \ \boxed{\omega} \ \boxed{y} \\ \boxed{\Omega} &= \boxed{V} \ \boxed{x}^t + \boxed{\phi} \ \boxed{\frac{1}{R}} + \boxed{\epsilon} \ \boxed{\phi} \\ \boxed{A} &= \boxed{A_r}^t \ \boxed{v} \ \boxed{y}^t + \boxed{\theta} \ \boxed{\frac{1}{r}} + \boxed{\varphi} \ \boxed{\theta} \end{aligned}$$

اکنون بقیه مقاله شامل نکات عملی را بنظر خوانندگان محترم میرسانیم.

۱-۷- حالت مخصوص - مقاومت در مقابل پیچش قابل صرفنظر

هنگامیکه مقاومت تیرها در مقابل پیچش قابل صرفنظر باشد یا عبارت دیگر تغییرشکلهای ناشی از

پیچش در مقابل تغییرشکلهای ناشی از خمش کوچک باشند داریم:

$$(24) \quad \begin{aligned} \boxed{\delta} &= \boxed{0} & \text{و یا} & \boxed{1/T} = \boxed{0} \\ \boxed{\epsilon} &= \boxed{0} \end{aligned}$$

در عمل غالباً بارهای وارد به سیستم فقط بارهای قائم‌اند. در این حالت میتوان بطريق مخصوصی

سیستم بارهای معادل وارد به گره‌ها را نوعی تعیین کرد که فقط شامل بارهای قائم باشد.

برای این منظور فرض تقریبی زیر را قبول میکنیم که بارهای وارد شبکه فقط روی تیرهای اصلی وارد شده‌اند. با توجه به این فرض میتوان تغییر مکانهای گره‌های تیرهای اصلی جدا شده از سیستم را بدست آورد.

فرض کنیم ماتریس \boxed{V} ماتریس تغییر مکانهای گره‌های تیرهای اصلی جدا شده از سیستم باشد درحالی که

مقاومت تیرها در مقابل پیچش کم باشد ، تقسیم اثر بارها روی تیرهای شبکه فقط به تغییر مکان قائم بارها بستگی دارد .

سیستم بارهای معادلی که فقط از بارهای قائم وارد بگردها تشکیل شود دارای فرمول زیر است :

$$\boxed{\mathcal{P}} = \boxed{v} \boxed{a_1}$$

در صورتیکه بجای بارهای معادل مقدار فوق را قرار دهیم داریم :

$$(20) \quad \begin{aligned} \boxed{M} &= \boxed{M'} = \boxed{M''} = \boxed{0} \\ \boxed{CM} &= \boxed{CM'} = \boxed{CM''} = \boxed{0} \end{aligned}$$

با توجه بروابط (۲۴) و (۲۵) روابط (۲۳) بصورت ساده زیر در می آیند .

$$(26) \quad \boxed{\pi} = \boxed{v} \left[\frac{1}{S} \right] + \beta_1 \boxed{V}$$

رابطه فوق فرمول عمومی شبکه تیرهای متقطع ، با مقاومت در مقابل پیچش ناچیز ، را نشان میدهد؛ با اندکی دقیق متوجه می شویم که رابطه فوق چیزی جز فرمول تیرهای فرعی متکی بر تکیه گاههای ارجاعی ، با ضربیب ارجاعی S ، و تحت اثر نیروهای $\boxed{\pi}$ ، نیست .

در اینحالت طریقه ساده محاسبه عبارتست از اینکه : ابتدا بارهای $\boxed{\pi} = \boxed{P} \boxed{Q}^t$ و بعد تغییر مکانهای V تیرهای فرعی متکی بر تکیه گاههای ارجاعی با ضربیب ارجاعی S (مقادیر خاص ماتریس $\boxed{a_1}$) زیر اثر بارهای π را حساب می کنند . تغییر مکانهای گره های شبکه ها از فرمول $\boxed{v} = \boxed{V} \boxed{Q}$ بدست می آید . در صورتیکه مقادیر S طوری نام گذاری شده باشند که $S_1 < S_2 < \dots < S_n$ باشد در محاسبه مقادیر V میتوان تکیه گاههای ناشی از آخرین مقادیر S را که بترتیب بزرگ شده اند (هرچه S بزرگتر باشد تکیه گاهها سخت تر و بیشتر شبیه تکیه گاههای معمولی هستند) بمنزله تکیه گاههای ساده گرفت . در اینحالت تیرهای فرعی بصورت تیرهای یکسره محاسبه می شود .

شبکه تیرهای متقطع غیر مشابه با لنگراینرسی متناسب

در اینجا حالت کلی تری از شبکه تیرهای متقطع را مورد مطالعه قرار میدهیم . در اینحالت تیرها شبیه یکدیگر نیستند ولی فرض می شود که تغییرات لنگراینرسی از یک تیر به تیر دیگر متناسب باشد . در این محاسبات سعی می کنیم که مسئله را بحالت قبل برگردانیم .

۱- مشخصات تیرهای اصلی

فرض کنیم که ضربیب تناسیب مشخصات تیر A نسبت به تیر معرف A مساوی λ باشد در صورتیکه فرمولهای مشخصه تیر A همان فرمولهای (۳) باشند روابطی که کمیتهای متغیرهای تنشی را نسبت به متغیرهای وضعی برای تیر A نشان میدهند بصورت زیرند :

$$[P] = \lambda^j [v] [\alpha_1] + \lambda^j [\phi] [\alpha_2]$$

$$[M] = \lambda^j [v] [\alpha_2]^t + \lambda^j [\phi] [\gamma]$$

$$[\mathcal{M}] = \lambda^j [\theta] [\delta]$$

فرمولهای (۷) نیز بصورت زیر درمی‌آیند:

$$(27) \quad \begin{aligned} [P'] &= [\lambda] [\alpha] [\alpha] + [\lambda] [\varphi] [\alpha_2] \\ [M'] &= [\lambda] [\alpha] [\alpha]^t + [\lambda] [\varphi] [\delta] \\ [\mathcal{M}'] &= [\lambda] [\theta] [\delta] \end{aligned}$$

که در آن ماتریس قطری به ابعاد $m \times m$ است که از λ ‌ها بصورت زیر تشکیل می‌شود:

$$[\lambda] = \begin{vmatrix} \lambda_1 & \lambda_2 & \lambda_3 & \dots & 0 \\ 0 & \ddots & \ddots & \ddots & \lambda_m \end{vmatrix}$$

۲-۲- مشخصات تیرهای فرعی

فرض کنیم ضریب تناسب مشخصات تیر B_i نسبت به مشخصات تیر معروف B مساوی μ_i باشد.

فرمولهای نظیر (۶) برای این تیرها بصورت زیر درمی‌آیند:

$$\{ P'' \} = [\beta_1] \{ v \} \mu_i + [\beta_2] \{ \theta \} \mu_i$$

$$\{ M'' \} = [\epsilon] \{ \phi \} \mu_i$$

$$\{ \mathcal{M}'' \} = [\beta_2]^t \{ v \} \mu_i + [\gamma] \{ \theta \} \mu_i$$

فرمولهای نظیر روابط (۸) بصورت زیر خواهند بود:

$$(28) \quad \begin{aligned} [P''] &= [\beta_1] [\alpha] [m] + [\beta] [\theta] [t] \\ [M''] &= [\epsilon] [\varphi] [m] \\ [\mathcal{M}''] &= [\beta_2]^t [\alpha] [t] + [\gamma] [\theta] [m] \end{aligned}$$

۲-۳- معادلات تعادل

در این حالت معادلات تعادل بصورت زیر درمی‌آیند:

$$(29) \quad \begin{aligned} P &= \lambda \ \alpha_1 + \beta_1 \ \gamma + \lambda \ \varphi \alpha_2 + \beta_2 \ \theta \ \gamma \\ M &= \lambda \ \alpha^t + \lambda \ \varphi \ \delta + \epsilon \ \varphi \ \gamma \\ N &= \beta_1^t \ \alpha \ \gamma + \lambda \ \theta \ \delta + \varphi \ \theta \ \gamma \end{aligned}$$

اکنون ماتریس‌های قطری شده ماتریس‌های R , S , $\mu \Delta$, $\mu \Gamma$, μa_1 را بترتیب و T و M (تشکیل شده از مؤلفه‌های بردارهای خاص) مینامیم. چنانکه میدانیم داریم:

$$(30) \quad \begin{aligned} Q \ \alpha_1 &= \frac{1}{\lambda} \ Q \ \gamma \\ N \ \delta &= \frac{1}{\lambda} \ N \ \gamma \\ M \ \delta &= \frac{1}{\lambda} \ M \ \gamma \end{aligned}$$

اکنون متغیرهای تنشی را بترتیب زیر تجزیه میکنیم:

$$\begin{aligned} P &= \pi \ a \ c \\ M &= \Omega \ N \ c \\ M &= \Lambda \ N \ c \end{aligned}$$

از آن نتیجه میشود:

$$(31) \quad \begin{aligned} \Pi &= P \ \gamma \ a^t \\ \Omega &= M \ \gamma \ N^t \\ \Lambda &= M \ \gamma \ N^t \end{aligned}$$

بهمان ترتیب برای متغیرهای وضعی داریم:

$$(32) \quad \begin{aligned} \gamma &= V \ a \\ \varphi &= \phi \ N \\ \theta &= \theta \ N \end{aligned}$$

باتوجه بروابط (۳۰)، (۳۱) و (۳۲) معادلات تعادل بصورت زیر درست آیند:

$$(33) \quad \begin{aligned} \Pi &= \lambda \ V \ \gamma_S + \beta_1 \ V + \lambda \ \varphi \ N \ \alpha_1 \ \gamma_R \ a^t + \beta_2 \ \theta \ N \ a^t \\ I_2 &= \lambda \ V \ a \ \alpha_1 \ \gamma_S^t \ N^t + \lambda \ \varphi \ \gamma_R^t + \epsilon \ \varphi \\ \Lambda &= \beta_1^t \ V \ Q \ N^t + \lambda \ \theta \ \gamma_S^t + \gamma_R^t \ \theta \end{aligned}$$

تفسیر فیزیکی روابط بالا را میتوان چنین بیان کرد : مؤلفه های متغیرهای وضعی (طبق فرمولهای ۳۲) سیستم تیرهای مشبک اصلی زیر بارهای وارد مساویند با متغیرهای وضعی تیر معرف B روی تکیه گاههای ارتجاعی بضریب ارجاعی برای نشست $\frac{\lambda}{S_i}$ ، برای پیچش $\frac{\lambda}{R_i}$ و برای خمش $\frac{\lambda}{T_i}$ ، تحت اثر بارهای π و α (که مؤلفه های بارهای اصلی بحسب فرمولهای ۱ ۳ هستند) . البته چنانکه دیده میشود ضرائب تأثیر متقابل بین نشست و خمش و پیچش ضرائب بغيرنجری هستند.

۴-۲- حالت خاص- مقاومت در مقابل پیچش ناچیز

در این حالت داریم :

$$|\delta| = 0 \rightarrow |1/T| = 0$$

$$|\varepsilon| = 0$$

در صورتیکه داشته باشیم $|M| = 0$ و $|M| = 0$ معادلات تعادل بصورت زیر ساده میشوند :

$$|\pi| = \lambda |V| \frac{1}{S} + \beta_1 |V|$$

در اینجا نیز میتوان گفت که مؤلفه های تغییر مکانهای قائم (طبق فرمولهای ۳۲) سیستم تیرهای مشبک زیر بارهای وارد مساویند با متغیرهای وضعی تیر معرف B روی تکیه گاههای ارجاعی با ضریب ارجاعی

$$\text{برای نشست مساوی } \frac{\lambda}{S_i} \text{ زیر اثر بارهای } \pi$$

۳- محاسبه ماتریسهاي ضرائب تأثير

$$[a_{ij}] \quad 1-3$$

در زیر ماتریس $[a_{ij}]$ را برای تیری که روی دو تکیه گاه ساده قرار گرفته و گره ها تیر را به $n+1$ قسمت مساوی تقسیم کرده باشند شرح میدهیم :

$$\begin{array}{c|c|c|c|c|c|c} & 1 & 1 & 1 & & & 1 \\ \hline & \downarrow P_1 & \downarrow P_2 & \downarrow P_3 & & \downarrow P_n & \\ \Delta & 1 & 2 & 3 & & n & \Delta \end{array}$$

$L = (n+1)l$

در صورتیکه $k = \frac{EI}{l}$ گرفته شده اجزاء $[a_{ij}]$ از ماتریس فوق را میتوان با کمک معادلات منحنی تأثیر تغییر مکان مقطع x زیر اثر بار قائم واحد وارد در مقطع a ، که بصورت زیرنند بدست آورد .

$$(34) \quad a_{ij}(\alpha, x) = \begin{cases} \frac{1}{EI} \frac{x(L-a)}{L} [\alpha(2L-a)-x^2] & \text{برای } x \leq \alpha \\ \frac{1}{EI} \frac{\alpha(L-x)}{L} [x(2L-x)-\alpha^2] & \text{برای } x \geq \alpha \end{cases}$$

هنگامیکه $x=il$ و $y=jl$ باشد روابط فوق بصورت زیر در می‌آیند.

$$(30) \quad (a_{ij})_{ij}^l = \begin{cases} \frac{l}{nk} \frac{i(n+1-j)}{n+1} [j(2n+1-j)-i^2] & \text{برای } i \leq j \\ \frac{l}{nk} \frac{j(n+1-i)}{n+1} [i(2n+1-i)-j^2] & \text{برای } i \geq j \end{cases}$$

پس از محاسبه نتایج زیر بدست می‌آید:

$n=1$ - برای

$$|a_1| = \frac{l}{nk}$$

$n=2$ - برای

$$|a_1| = \frac{l}{nk} \begin{vmatrix} \wedge & \vee \\ \vee & \wedge \end{vmatrix}$$

$n=3$ - برای

$$|a_1| = \frac{l}{nk} \begin{vmatrix} 9 & 11 & 7 \\ 11 & 16 & 11 \\ 7 & 11 & 19 \end{vmatrix}$$

$n=4$ - برای

$$|a_1| = \frac{l}{nk} \begin{vmatrix} 32 & 40 & 40 & 23 \\ 40 & 72 & 68 & 40 \\ 40 & 68 & 72 & 40 \\ 23 & 40 & 40 & 23 \end{vmatrix}$$

$n=5$ - برای

$$|a_1| = \frac{l}{nk} \begin{vmatrix} 20 & 38 & 39 & 31 & 17 \\ 38 & 64 & 69 & 56 & 31 \\ 30 & 69 & 81 & 69 & 39 \\ 31 & 56 & 79 & 64 & 38 \\ 17 & 31 & 39 & 38 & 20 \end{vmatrix}$$

- برای $n=6$

$$\boxed{[a_1]} = \frac{l^2}{\epsilon EI} \begin{vmatrix} 72 & 110 & 128 & 117 & 88 & 47 \\ 110 & 200 & 232 & 216 & 164 & 88 \\ 128 & 232 & 288 & 279 & 216 & 117 \\ 117 & 216 & 279 & 288 & 232 & 128 \\ 88 & 164 & 216 & 232 & 200 & 110 \\ 47 & 88 & 117 & 128 & 110 & 72 \end{vmatrix}$$

۲-۳- ماتریس $[a_2]$

اجزاء a_{ij} از ماتریس فوق را میتوان بكمک معادلات منحنی تأثیر دوران مقطع x دراثر بار واحد وارد در مقطع a ، که بصورت زیرندا، بدست آورد.

$$(36) \quad a_r(a, x) = \begin{cases} -\frac{1}{EI} \frac{L-a}{L} [a(2L-a) - 4x^2] & \text{برای } x \leq a \\ \frac{1}{EI} \frac{a}{L} [L^2 - a^2 - 2(l-x)^2] & \text{برای } x \geq a \end{cases}$$

هنگامیکه $x=il$ و $a=jl$ باشد روابط فوق بصورت زیر درمیآیند.

$$(37) \quad (a_r)_{ij}^j = \begin{cases} -\frac{1}{k} \frac{n+1-j}{n+1} [j(2n+2-j) - 2i^2] & \text{برای } i \leq j \\ \frac{1}{k} \frac{j}{n+1} [(n+1)^2 - j^2 - 2(n+1-i)^2] & \text{برای } i \geq j \end{cases}$$

پس از محاسبه نتایج زیر بدست می آید :

- برای $n=1$

$[a_2]$ = .

- برای $n=2$

$$\boxed{[a_2]} = \frac{1}{18k} \begin{vmatrix} -4 & -8 \\ 8 & 4 \end{vmatrix}$$

- برای $n=3$

$$\boxed{[a_2]} = \frac{1}{72k} \begin{vmatrix} -12 & -18 & -12 \\ 12 & 0 & -3 \\ 12 & 18 & 12 \end{vmatrix}$$

- برای $n=4$

$$\boxed{[a_7]} = \frac{1}{4k} \begin{vmatrix} -24 & -39 & -36 & -21 \\ -3 & -12 & -18 & -12 \\ 12 & 18 & 12 & 3 \\ 21 & 36 & 39 & 24 \end{vmatrix}$$

- برای $n=5$

$$\boxed{[a_7]} = \frac{1}{5k} \begin{vmatrix} -40 & -68 & -72 & -58 & -32 \\ -13 & -22 & -40 & -40 & -23 \\ 8 & 10 & 0 & -10 & -8 \\ 23 & 40 & 40 & 32 & 13 \\ 32 & 58 & 72 & 68 & 40 \end{vmatrix}$$

- برای $n=6$

$$\boxed{[a_7]} = \frac{1}{6k} \begin{vmatrix} -60 & -100 & -120 & -111 & -84 & -40 \\ -27 & -60 & -84 & -84 & -66 & -36 \\ 0 & -3 & -24 & -39 & -36 & -21 \\ 21 & 36 & 39 & 24 & 3 & 0 \\ 36 & 66 & 84 & 84 & 60 & 27 \\ 40 & 84 & 111 & 120 & 100 & 60 \end{vmatrix}$$

۳-۳- ماتریس $[\Gamma]$

چنانکه میدانیم منحنی تأثیر یک اثر الاستیک \mathcal{F} در مقطع x زیر تأثیر لنگر واحد در مقطع a مساوی منهای مشتق منحنی تأثیر همان اثر الاستیک \mathcal{F} در مقطع x زیر تأثیر نیروی قائم واحد در مقطع a نسبت به a میباشد یا بعبارت دیگر:

$$\mathcal{F}' = -\frac{d\mathcal{F}}{da}$$

هنگامیکه این اثر الاستیک تغییر مکان قائم مقطع x باشد باید از روابط (۳۴) مشتق گرفت چنانکه میدانیم طبق قضیه ماکسول نتیجه حاصله همان (a, x, y) خواهد بود. پس از محاسبه ماتریس تأثیر تغییر مکانهای قائم زیر اثر لنگر واحد $\boxed{[a_7]^t}$ مساوی $\boxed{[\Gamma]}$ بدست میآید.

هنگامیکه منظور از اثر الاستیک دوران مقطع x زیر اثر لنگر واحد واقع در مقطع a باشد، باید از روابط (۳۶) نسبت به a مشتق گرفت. نتیجه حاصله بصورت زیر است:

$$(28) \quad \Gamma(a, x) = \begin{cases} \frac{1}{\pi EIL} [L^r - r(L-a)^r - rx^r] & \text{برای } x \leq a \\ \frac{1}{\pi EIL} [L^r - r a^r - r(L-x)^r] & \text{برای } x \geq a \end{cases}$$

در صورتیکه L باشد روابط فوق بصورت زیر در می آیند :

$$(29) \quad (\Gamma)_i^j = \begin{cases} \frac{1}{\pi k} \frac{1}{n+1} [(n+1)^r - r(n+1-j)^r - ri^r] & i \leq j \\ \frac{1}{\pi k} \frac{1}{n+1} [n+1]^r - rj^r - r(n+1-i)^r & i \geq j \end{cases}$$

پس از محاسبه نتایج زیر بدست می آید :

$n=1$ - برای

$$|\Gamma| = -\frac{1}{\pi k}$$

$n=2$ - برای

$$|\Gamma|_2 = \frac{1}{\pi k} \begin{vmatrix} -2 & 1 \\ 1 & -2 \end{vmatrix}$$

$n=3$ - برای

$$|\Gamma| = \frac{1}{\pi k} \begin{vmatrix} -14 & 1 & 10 \\ 1 & -8 & 1 \\ 10 & 1 & -14 \end{vmatrix}$$

$n=4$ - برای

$$|\Gamma| = \frac{1}{\pi k} \begin{vmatrix} -26 & -6 & 10 & 19 \\ -6 & -14 & 1 & 10 \\ 10 & 1 & -14 & -6 \\ 19 & 10 & -6 & -26 \end{vmatrix}$$

$n=5$ - برای

$$|\Gamma| = \frac{1}{\pi k} \begin{vmatrix} -42 & -10 & 6 & 21 & 30 \\ -10 & -24 & -3 & 12 & 21 \\ 6 & -3 & -18 & -3 & 6 \\ 21 & 12 & -3 & -24 & -10 \\ 30 & 21 & 6 & -10 & -42 \end{vmatrix}$$

- برای $n=6$

$$[\Gamma] = \frac{1}{42k} \begin{vmatrix} -62 & -29 & -2 & 19 & 34 & 43 \\ -29 & -38 & -11 & 10 & 20 & 24 \\ -2 & -11 & -26 & -5 & 10 & 19 \\ 19 & 10 & -5 & -26 & -11 & -2 \\ 34 & 20 & 10 & -11 & -38 & -29 \\ 43 & 34 & 19 & -2 & -29 & -62 \end{vmatrix}$$

در صورتیکه تیرهای فرعی بفواصل مساوی قرار نگرفته باشند با کمک منحنی‌های تأثیر می‌توان همچنان ماتریس‌های تأثیر را حساب نمود. برای محاسبه تیرهای یکسره روی تکیه‌گاههای ارتقایی جداولی در ادبیات فنی موجود است که محاسبات را ساده می‌کند.